

پایداری به چه مفهوم است؟

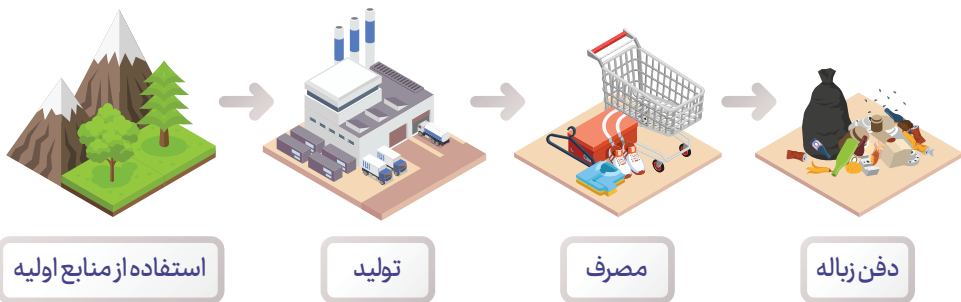
نویسنده: نگار قدیمی

پایداری به چه مفهوم است؟

- چرا باید به موضوع پایداری اهمیت بدهیم؟
- تعریف پایداری
- سه بُعد پایداری
- پایداری از بُعد محیط زیستی
- پایداری از بُعد اجتماعی
- پایداری از بُعد مدیریت سازمانی
- یک مثال ساده از پایداری
- چه کسانی می‌توانند اولین قدم را در راستای پایداری بردارند؟
- چه کار می‌توانیم بکنیم؟

چرا باید به موضوع پایداری اهمیت بدهیم؟

اولین تولید کنندگان و طراحان در دوره انقلاب صنعتی، درهنگام تولید، تنها یک هدف در ذهنشان بود و آن تولید محصولی جدید، مطلوب، قابل استفاده توسط عموم و قابل کاربرد در همه جا، که تنها برای مدت زمان مشخصی از آن استفاده شود (تا زمانی که می باید محصول جدیدی خریده شود) و این محصول می باید با کمترین هزینه و به ساده ترین شکل ممکن تولید گردد. به بیان دیگر طراحان یا تولید کنندگان، نگاه جامعی به اثرات آنچه تولید می کردند بر محیط طبیعی و اجتماعی نداشتند. امروزه با اینکه درک ما از ظرفیت زمین و چگونگی تاثیرگذاری محصولات و خدمات بر محیط زیست کاملاً تغییر کرده است، ولی روش های تولید هم چنان به شیوه خطی (تولید - استفاده - دفن) صورت می گیرد، با صرف کمترین هزینه، با بیشترین سرعت، برای تولید، بدون در نظر گرفتن تمامی اثرات تولید، از استخراج تا دفن.

واقعیت این است که شیوه طراحی و تولید از دوره انقلاب صنعتی تاکنون از اشتباهات اساسی برخوردار بوده است. به عنوان مثال، واقعیتی به نام "دور" ریختن یا "دفن" معنی نداشته و اکنون نیز ندارد. همه موجودات روی زمین و اکوسیستم ها به یکدیگر متصل و وابسته هستند و جایی به نام "دور" وجود ندارد! مطلب دیگر این است که منابع زمین نامحدود نیستند که ما هر آن گونه که می‌خواهیم از آن‌ها استفاده کنیم و مقدار قابل توجهی را به شکل زباله "دور" بریزیم. آن چه امروز زباله خوانده می‌شود از ارزش بسیار برخوردار است.

در ایالات متحده ۹۰ درصد از منابعی که برای تولید کالاهای با دوام استخراج می‌شود، در مدت زمان کمی بعد از استخراج به زباله تبدیل می‌شود. بعضی مواقع محصول تولیدی نیز عمر طولانی‌تری از منابع استخراج شده ندارد. در بسیاری از مواقع هزینه خرید محصول جدید کمتر از تعمیر محصول قدیمی می‌باشد. در حقیقت، بیشتر محصولات به طور عمد طوری ساخته می‌شوند که مدت طولانی عمر نکنند، تا دوباره مصرف‌کنندگان نیاز به خرید داشته باشند. این درحالی است که محصول نهایی، به طور متوسط فقط ۵ درصد منابع خام استخراج شده برای تولید و توزیع را در خود دارد.

آیا به راستی ما هر سال به خرید موبایل جدیدی نیاز می‌داشتیم، اگر موبایل قدیمی‌مان خراب نمی‌شد و اگر می‌توانستیم به جای دور انداختن کل موبایل، در صورت نیاز، قطعات آن را، تعویض کنیم و اگر می‌توانستیم هرگونه کارکرد جدیدی را به موبایل قدیمی خود اضافه کنیم؟ این شیوه تولید و مصرف، نتیجه ادامه روش‌های طراحی و تولید غیر هوشمندانه و قدیمی است. درحالی که طبیعت بسیار هوشمندانه تر از ما عمل می‌کند.

به درخت گیلاس توجه کنید:

درخت به عنوان موجودی مستقل و جدا از محیط اطراف خود زیست نمی‌کند. درخت شکوفه می‌دهد و میوه تولید می‌کند. شکوفه‌هایی که بر زمین می‌افتند بدون استفاده نخواهند ماند، آن‌ها تجزیه می‌شوند و ارگانیس‌ها و میکروارگانیس‌ها را تغذیه می‌کنند و باعث تقویت خاک می‌شوند. دی‌اکسیدکربن توسط درخت جذب و برای رشد آن استفاده می‌شود. به بیان دیگر درخت در حالی که در طبیعت همچنان باقی می‌ماند به محیط اطراف خود نیز فایده می‌رساند. این تفاوت اصلی میان تولید در سیستم‌های صنعتی و تولید در طبیعت است.

اگر مثل یک درخت گیلاس از هوش دانش طبیعت استفاده می‌کردیم می‌توانستیم تولید و طراحی‌های مثبتی بکنیم به گونه‌ای که آسیبی به سایرین نزنیم و آن‌ها را نیز از نتیجه کار خود بهره‌مند کنیم، به جای اینکه تنها به نتایج یک سویه و نهایی تولید و منافع خود فکر کنیم.

اگر هنگام طراحی محصولات، برای سایرین از جمله سازندگان محصول و جوامعی که نزدیک محل تولید زندگی می‌کنند و محیط‌زیست و در نهایت برای مصرف‌کنندگان ارزش قائل شویم، طراحی‌های هوشمندانه‌تری می‌کنیم.

مورچه‌ها نیز مثال خوبی در این رابطه هستند. وزن همه مورچه‌های روی زمین بیشتر از وزن همه آدم‌ها است و مورچه‌ها برای میلیون‌ها سال به طور شگفت‌انگیزی از هوش صنعتی بالایی برخوردار بوده‌اند، بدین معنی که تامین کننده غذای گیاهان، جانوران و غنی سازی خاک بوده‌اند، این در حالی است که صنعت بشر، تنها کمی بیش از ۱۰۰ سال است که به طور حقیقی راه افتاده و در همین مدت اندک باعث از بین رفتن بسیاری از اکوسیستم‌ها شده است. به بیان دیگر، طبیعت مشکلی در نحوه عملکرد خود ندارد، این ما انسان‌ها هستیم که قادر به طراحی هوشمندانه نبوده‌ایم.

حال با اضافه شدن جمعیت زمین (یعنی اضافه شدن تعداد مصرف‌کنندگان) و افزایش جمعیت طبقه متوسط در کشورهای در حال توسعه (یعنی افزایش توان خرید)، کمتر شدن روز به روز منابع، افزایش تولید زباله و انتشار آلاینده‌های بیشتر، ایرادهای اساسی در نحوه تولید خطی، بیشتر از گذشته خود را نشان می‌دهند. پاسخ به چنین چالش‌هایی، کمتر کردن تولید نیست، بلکه اصلاح شیوه تولید و توجه به همه اثرات تولید کالاها و ارائه‌ی خدمات است. اثرات تولید بر: کارگران تولید کننده کالاها، بر جوامع، بر محیط زیست (دریاها، موجودات زنده، اکوسیستم‌های خشک، اقلیم) و در نهایت بر مصرف‌کنندگان.

این تغییر و اصلاح نگاه ما به چگونگی تولید، به چگونگی ارائه خدمات و به چگونه زیستن، تحت عنوان واژه "پایداری" مطرح می‌شود. درک این اثرات به دلیل اینکه در بسیاری از مواقع دور از چشمان مصرف کننده اتفاق می‌افتد، ساده نیست و به پیچیدگی درک اثرات شیوه زیست ما می‌افزاید.

تعریف پایداری

مفهوم "پایداری" بر اساس این اصل ساده استوار است: هر چیزی که برای ادامه حیات و رفاه ما مورد نیاز است، به طور مستقیم یا غیر مستقیم از طبیعت تامین می‌شود. "پایداری" یعنی ایجاد و ثابت نگه داشتن شرایط، به نحوی که انسان‌ها و محیط طبیعی هماهنگ با یکدیگر بتوانند ادامه حیات بدهند، تا نسل‌های کنونی و آتی نیز حفظ و حمایت شوند.

لحظه‌ای به اطراف خود نگاه کنید همه چیز لباس‌های شما، تمام وسایلی که می‌بینید، اجزای ساختمان و غذایی که می‌خورید همه از طبیعت تامین شده‌اند.

سه بُعد پایداری

یکی از مواردی که باعث درک غیر صحیح یا ناقص از موضوع پایداری شده است، گستردگی دامنه این موضوع و به کار بردن آن در جنبه‌های مختلف می‌باشد.

تقسیم بندی پایداری در سه گروه:

- پایداری از بُعد محیط زیستی
 - پایداری از بُعد اجتماعی
 - پایداری از بُعد مدیریت سازمانی
- می‌تواند از ابهامات موجود کم کند.

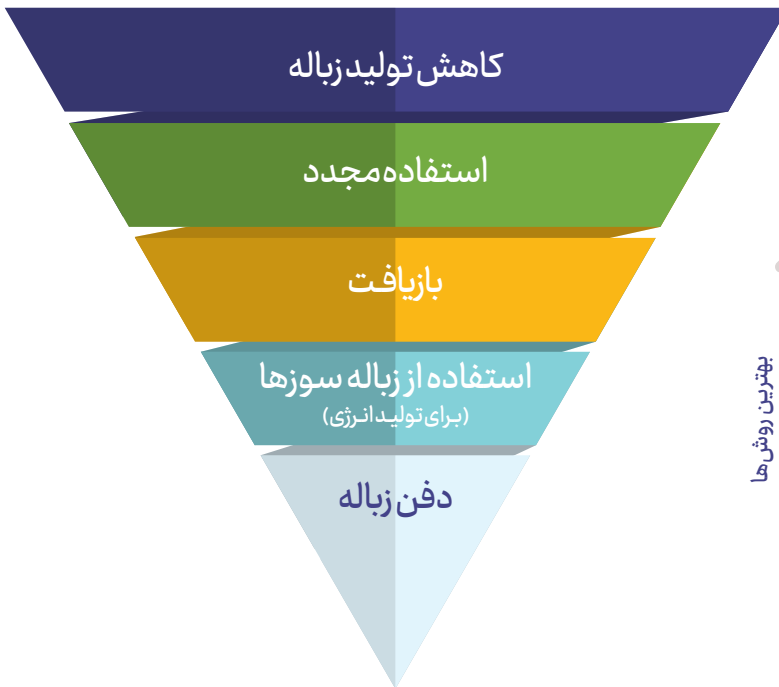
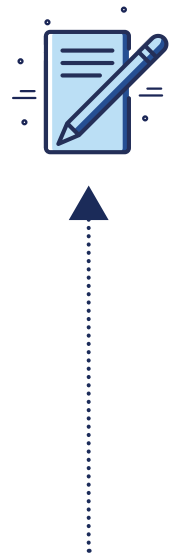
پایداری از بُعد محیط زیستی

اثرات محیط زیستی حاصل از انتخاب هایمان (در انتخاب کالاها، خدمات یا شیوه زندگی) و یا تولید کالاها یا ارائه ی خدمات، توسط شرکتها و سازمان ها، در این بخش جای دارند. به عنوان مثال میزان مصرف منابع اولیه، میزان مصرف انرژی، تولید آلاینده ها، تولید و مدیریت زباله، میزان مصرف آب، میزان انتشار گازهای گلخانه ای، تاثیر بر اکوسیستم های طبیعی و جانداران، تلاش برای حفاظت از گونه های گیاهی و جانوری، نحوه نگهداری حیوانات و رفتار با آنها و رعایت قوانین محیط زیستی، بحث هایی هستند که در بخش پایداری از بُعد محیط زیستی قرار می گیرند.

مثال پایداری از بُعد محیط زیستی:

همان‌طور که در بخش‌های قبلی عنوان شد، به دلیل طراحی‌ها و شیوه‌های تولید غیر هوشمندانه، ما به میزان زیادی زباله تولید می‌کنیم. حال فرض کنید که شهرداری تنها زباله‌هایی را که قابلیت بازیافت دارند جمع‌آوری کند و شما مسئول مدیریت بقیه زباله‌هایتان باشید (و اجازه نداشته باشید که زباله‌هایتان را به جایی ببرید و رها کنید). در این صورت، ناچار هستید در قدم اول زباله کمتری تولید کنید؛ با دقت در انتخاب‌هایتان هنگام خرید، توجه به میزان بسته‌بندی‌ها، نوع مواد استفاده شده در بسته‌بندی، زباله‌های قابل کمپوست و در نهایت تحویل دادن زباله‌های قابل بازیافت به شهرداری با این امید که آن‌ها به شیوه صحیح این زباله‌ها را بازیافت کنند. این شرایط می‌تواند منجر به تغییر نگاه شما به موضوع زباله و تغییر نگاه تولیدکنندگان هنگام طراحی و تولید کالاها شود.

سلسله مراتب مدیریت زباله

پایداری از بُعد اجتماعی

اثرات اجتماعی حاصل از انتخاب‌های ما (در انتخاب کالاها، انتخاب خدمات یا شیوه زندگی) و تولید کالاها یا ارائه‌ی خدمات توسط شرکت‌ها و سازمان‌ها بر کارکنان، تامین کنندگان، مشتریان و جامعه، در این بخش جای دارد. به عنوان مثال موضوعاتی مانند: حقوق منصفانه، شرایط کاری، سلامت کارکنان، طراحی کالاها و خدماتی که به بالا رفتن کیفیت زندگی شهروندان کمک می‌کنند، مشارکت دادن جوامع محلی هنگام اتخاذ تصمیم‌هایی که بر شرایط زندگی آن‌ها تاثیر گذار است، تخصیص بخشی از درآمد برای انجام پروژه‌هایی که به بالا رفتن کیفیت زندگی شهروندان کمک کند یا تخصیص ساعات مشخصی برای انجام کار داوطلبانه و احترام به حقوق بشر، از موضوع‌های پایداری از بعد اجتماعی می‌باشد.

مثال پایداری از بُعد اجتماعی:

به عنوان مثال، لباس‌هایی که خریداری می‌کنیم، توسط چه تولید کنندگانی دوخته می‌شوند؟ و آیا کارگران تولید کننده لباس حقوق منصفانه‌ای دریافت می‌کنند؟ آیا از شرایط کاری مناسبی برخوردارند؟ آیا از کودکان کار برای دوخت لباس ما استفاده شده است؟ در سال ۲۰۱۳ با فروریختن ساختمان رانا در بنگلادش، که منجر به کشته شدن ۱۱۲۹ نفر و زخمی شدن ۲۵۱۵ نفر شد، موضوع مسئولیت اجتماعی شرکت‌های تولید لباس و شرایط محیط کار دوباره اهمیت پیدا کرد.

ریزش ساختمان رانا پلازای بنگلادش

پایداری از بُعد مدیریت سازمانی

پایداری در نحوه مدیریت یک شرکت یا سازمان در این بخش جای دارد. به عنوان مثال موضوعاتی مانند: تدوین سیاست‌های پایداری به صورت مکتوب، انتصاب مدیران ارشد برای اجرا و نظارت بر موضوعات پایداری، چگونگی ایجاد انگیزه در مدیران شرکت یا سازمان برای الویت دادن به موضوع پایداری در تصمیماتشان، رعایت تنوع در استخدام‌ها (به عنوان مثال افزایش درصد استخدام زنان در سطوح مدیریتی بالا)، ایجاد شفافیت در نحوه مدیریت سازمان یا شرکت و حذف تبعیض در فضای کار در بخش پایداری از بُعد مدیریت سازمانی قرار می‌گیرند.

مثال پایداری از بُعد مدیریت سازمانی:

شرکت ژاپنی آساهی^۱، تولیدکننده انواع نوشیدنی ها و مواد غذایی است که با تعیین سیاست‌ها، اهداف بلند مدت، میان مدت و کوتاه مدت در راستای اهداف هفده گانه توسعه پایدار^۲، تعهد خود را نسبت به موضوع پایداری به صورت مکتوب مدوّن کرده است. به عنوان مثال این شرکت در سند " چشم انداز محیط زیستی سال ۲۰۵۰"^۳، سیاست‌های بلند مدت خود را در راستای محیط زیست تدوین کرده است. همچنین آساهی اهداف بلند مدت (مانند حذف کامل انتشار دی اکسید کربن تا سال ۲۰۵۰) و میان مدت (مانند کاهش ۳۰ درصدی انتشار کربن تا سال ۲۰۳۰ به نسبت سال ۲۰۱۵) را در راستای توافقنامه اجلاس اقلیمی پاریس برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای خود تنظیم کرده است.

آساهی نگاهی جهانی به چالش‌های محیط زیستی و اجتماعی داشته و دودسته هدف: ۱- حذف اثرات منفی (مانند انجام مدیریت پایدار منابع آب در راستای هدف شماره ۶ اهداف هفده گانه) و ۲- کمک به افزایش اثرگذاری مثبت (مانند کاهش یا حذف شکر محصولات و ارائه تولیدات سالم تر به مشتریان در راستای هدف شماره ۳ اهداف هفده گانه) را به منظور پاسخگویی به چالش‌های یادشده معین کرده است. همپنین مکانیسمی برای نظارت بر روند دستیابی به این اهداف تنظیم نموده است.

بعلاوه این شرکت، ساختار مدیریتی ویژه پایداری را در سطح اعضای هیات مدیره خود و سطوح مدیریتی پایین تر با مسئولیت‌های مشخص طراحی کرده است. افزایش نسبت تعداد استخدام زنان در سطوح مدیریتی بالا و همکاری با ذی نفعان مرتبط، از دیگر اقدامات مدیریتی این شرکت در راستای پایداری است.

۱. Asahi
۲. Sustainable Development Goals
۳. Asahi Group Environmental Vision 2050

یک مثال ساده از پایداری

تصور کنید صاحب یک رستوران پیتزا فروشی هستید. اگر بخواهید در مدیریت رستوران خود به اصول پایداری پای بند باشید، می‌توانید با دسته بندی موضوعات پایداری در سه گروه زیر:

- اثرات محیط زیستی (حاصل از کار رستوران)
- اثرات اجتماعی (حاصل از کار رستوران)
- اثرات مدیریتی (اداره رستوران)

از پیچیدگی و گسترده بودن مسایل مرتبط با "پایداری رستوران"، تا حد قابل توجهی، با توجه به شرح زیر کم کنید:

پایداری رستوران از بُعد محیط زیستی

موضوعاتی مثل به حداقل رساندن تولید زباله در رستوران، تامین مواد غذایی اولیه از مزرعه‌های ارگانیک، به حداقل رساندن میزان مصرف انرژی و استفاده حداکثر از انرژی‌های پاک، به حداقل رساندن مصرف آب و استفاده از ماشین‌های توزیع غذا که حداقل آلاینده‌گی را دارند، تامین کالاهای مورد نیاز مثل شوینده‌ها، دستمال، کاغذ و سایر لوازم از تولید کنندگان سبز، انتخاب تجهیزات آشپزخانه از مواردی که گواهی‌نامه مصرف بهینه انرژی دارند، طراحی منو و مقدار غذا به منظور به حداقل رساندن دورریز غذا و ارائه غذاهای گیاهی، می‌توانند از اقدامات پایداری یک رستوران از بُعد محیط زیستی باشند.

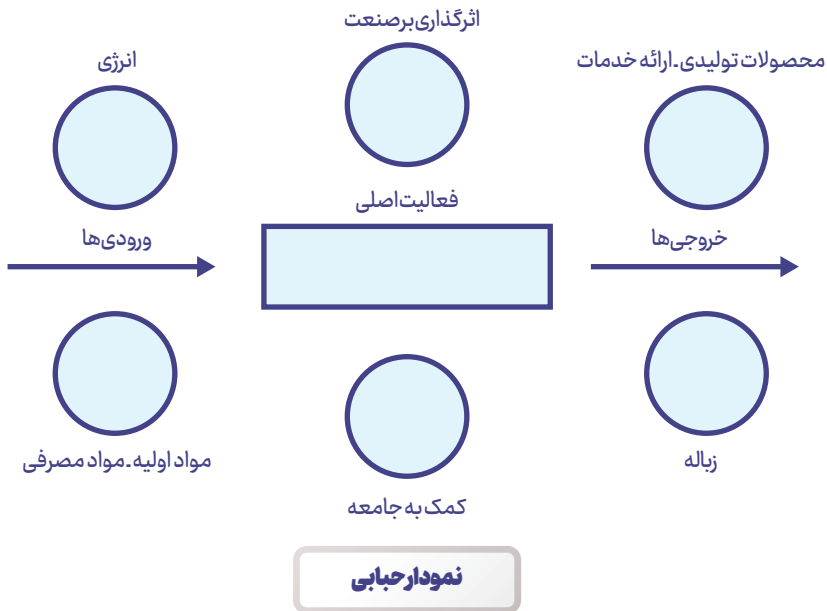
پایداری رستوران از بُعد اجتماعی

موضوعاتی مانند شرایط کاری کارکنان رستوران، ارایه فرصت‌های آموزشی به کارکنان برای حمایت آنان در مسیر شغلی، شرایط کاری کارگران در مزارعی که مواد غذایی رستوران را از آن‌ها تامین می‌کنید، چگونگی برخورد و حمایت مدیریت رستوران در کاهش چالش‌های اجتماعی مرتبط با کار رستوران (مانند گرسنگی یا بیکاری در جامعه)، تخصیص ساعات ویژه‌ای در سال برای انجام کار داوطلبانه توسط کارکنان رستوران و ارایه غذاهای سالم به مشتریان می‌تواند از اقدامات پایداری رستوران از بُعد اجتماعی باشد.

پایداری رستوران از بُعد مدیریتی

داشتن دستور العمل و راهنمای نوشته شده پایداری، ویژه رستوران، آموزش پایداری به کارکنان و تخصیص مسئولیت به آنها درباره موضوعات مختلف پایداری می‌تواند از اقدامات رستوران از بُعد مدیریت داخلی باشد. ترسیم نمودار حسابی به درک بهتر این موضوع و کاربردی کردن آن برای سایر فعالیت‌های تولیدی و خدماتی کمک می‌کند.

چه کسانی می‌توانند اولین قدم را در راستای پایداری بردارند؟

همه‌ی ما در هر جایگاه و با هر فعالیتی که در جامعه داریم می‌توانیم در ایجاد جامعه‌ای پایدار نقش داشته باشیم. اقدام در راستای داشتن جامعه‌ای پایدار تنها برعهده‌ی ارگان‌های دولتی یا شرکت‌ها نیست. اشتباه است اگر تصور کنیم فعالیت‌ها و انتخاب‌های ما، به دلیل ناچیز بودن، اثری در ایجاد پایداری ندارند. این نوع تفکر رفتن به سوی ساده‌ترین راه است که نتیجه آن جامعه‌ای پایدار نخواهد

بود. همکاری همه اعضای جامعه برای داشتن جامعه‌ای پایدار ضروری است. در محیط تجاری، مدیران ارشد با معرفی کسب و کار پایدار به عنوان نگرشی نو و آغاز روش‌های کاری جدید، در مراکز دولتی، کارکنان دولت با سیاست‌گذاری‌های دور اندیشانه در راستای پایداری، در مراکز آموزشی، مدرسین با آموزش پایداری، سازمانهای غیر دولتی با راه انداختن پروژه‌های پایداری و در منازل، همه شهروندان با انتخاب و مصرف مسئولانه، همه با هم می‌توانیم قدم‌های اولیه برای رسیدن به جامعه‌ای پایدار را برداریم.

چه کاری می‌توانیم بکنیم؟

همین امروز اولین قدم را در راستای پایداری بردارید! شاید از خود پرسید... چرا امروز؟ چرا من، وقتی سایرین کاری نمی‌کنند؟ من چه کاری می‌توانم انجام دهم؟ امروز که خیلی سرم شلوغ است! با این حجم از چالش‌ها حتی اگر هم من قدمی بردارم، اثر آن بسیار ناچیز خواهد بود. مشکلات کار بسیار است! همه این حرف‌ها را به خود می‌زنیم، بعد آن‌ها را باور می‌کنیم و هیچ قدمی بر نمی‌داریم!

شاید دلیل اینکه امروز با چنین حجم زیادی از مسایل روبرو هستیم این بوده است که همیشه منتظر بوده‌ایم تا شخص دیگری کاری بکند و باور نداریم که من و شما باید اولین قدم‌ها را برداریم.

واقعیت این است که ما خودمان و توانایی‌هایمان را دست کم می‌گیریم. این در حالی است که بسیاری از حرکت‌های موفق در راستای پایداری توسط یک فرد آغاز شده است. مطالعه درباره این حرکت‌ها به ما دانش و انگیزه برای شروع حرکت‌های مشابه را می‌دهد. کسب آگاهی بیشتر، دیدگاه ما را تغییر خواهد داد. نگاه جدیدمان را باید با دیگران سهیم شویم. استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پیدا کردن افرادی که از نظر فکری با ما هم سو هستند، می‌تواند ما را یاری دهد و به ما در ساختن جامعه‌ی پایدار کمک کند. ایجاد تغییر را نمی‌توانیم به فردا محول کنیم. اگر این گونه بمانیم، تغییری رخ نخواهد داد. اکنون، یعنی همین حالا که این متن را در دست دارید باید تغییر را آغاز کنید. شاید اولین قدم شما آگاه کردن سایرین از وجود چنین متنی باشد یا صحبت با سایرین درباره پایداری.

منابع

- مقدمه ای بر پایداری از دیدگاه محیط زیستی، نگار قدیمی، نشر شور آفرین
- آینده را رنگی نو بزن، مترجم : نگار قدیمی، نشر شرکت چاپ و نشر بازرگانی
Cradle to Cradle, William McDonough & Michael Braungart
- www.unilever.com/sustainable-living/our-strategy/our-sustainability-governance/a
- www.investopedia.com/terms/e/environmental-social-and-governance-esg-criteria.asp
- www.asahigroup-holdings.com/en/ir/pdf/annual/2018_all.pdf

مفهوم "پایداری" بر اساس این اصل ساده استوار است: هر چیزی که برای ادامه حیات و رفاه ما مورد نیاز است، به طور مستقیم یا غیر مستقیم از طبیعت تامین می‌شود. "پایداری" یعنی ایجاد و ثابت نگه داشتن شرایط، به نحوی که انسان‌ها و محیط طبیعی هماهنگ با یکدیگر بتوانند ادامه حیات بدهند، تا نسل‌های کنونی و آتی نیز حفظ و حمایت شوند.

